

B. den Hertog

Door de toenemende druk op de "natuurlijke ruimte", dus ook op bossen, door groepen met verschillende belangen, wordt het van steeds groter belang naar een meervoudig bosgebruik te streven. De bosbeheerder zal hierop meer moeten inspelen.

De inrichting van een bosgebied ten behoeve van diverse belangen behoort in de bosbouw tot de taken van de beheersplanning. Hierin hebben houtproductie en natuurbeheer nu een vrij grote "stem" ten opzichte van de openluchtrecreatie. Dit blijkt onder andere uit de bosdoeltypen, die zijn ontwikkeld om de meerjarenplannen en als onderdeel daarvan de regionale bosplannen op te kunnen stellen. Dit artikel probeert aan te geven hoe de openluchtrecreatie op basis van gelijkheid met houtproductie en natuurbehoud ingepast kan worden. Dit is vooral van toepassing op de overheidsbossen, maar ook voor particuliere bossen, waar een meervoudig bosgebruik wordt nagestreefd.

Voor het opstellen van een inrichtingsplan zijn twee werkwijzen denkbaar. De eerste aanpak gaat uit van het principe van zonerings. Hierbij gaat de beheerder er van uit voldoende kennis te bezitten van de houtteelt, de openluchtrecreatie en het natuurbehoud en -beheer voor het maken van een ruimtelijk bosgebruiksplan, dat een goede belangenafstemming in het meervoudig gebruik waarborgt. De tweede aanpak gaat uit van de aard van het terrein. Daarbij geven de kenmerken van het terrein aan welke doelstellingen (functies/betekeningen) waar en in welke mate gerealiseerd kunnen worden. Deze aanpak leent zich bovendien sterker voor een inbreng door anderen.

Een combinatie van beide denkwijzen lijkt tot optimale resultaten te voeren.

Beide methodes worden nu achtereenvolgend beschreven.

I Het principe van recreatieve zonerings

Bij zonerings worden door inrichting en aanvullende maatregelen min of meer zones gecreëerd, die in verschillende mate in de "functies" moeten voorzien. Bij deze zonerings kan men eveneens het kap- en verjongingssysteem op de "functie" aanpassen.

Voor zover mij bekend, bestaat hier nog nauwelijks literatuur over. Daarom zullen naast enige opmerkingen van Helliwell (1982) de voorkeuren, belevingen en waarderingen van de recreanten als leidraad moeten dienen. Aan de hand van uit onderzoek verkregen beelden van voorkeuren, belevingen en waarderingen van recreanten betreffende bossen, kan men de kap- en verjongingssystemen bedenken, die daar het beste bijpassen. Tevens kan men hierbij rekening houden met de "natuurlijkheid" van de gekozen systemen. Bij kap- en verjongingssystemen kunnen we onder andere denken aan kaalkap, schermkap, middenbos, groepen kap, uitkap en hakhout.

Indien men tot de toepassing hiervan overgaat, zal men de effecten (gevolgen) ervan moeten onderzoeken, om na te gaan of het gewenste effect wordt verkregen.

Allereerst zal ik nu aan de hand van de literatuur de relevante factoren van beleving, voorkeuren en waarderingen, behandelen. Hierop volgt een uitgewerkt fictief, enigszins abstract voorbeeld. Daarin is bij keuze van de kapsystemen rekening gehouden met bovengenoemde factoren.

Beleving

Beleving is het complex van innerlijke voorstelling, beoordeling en vastgestelde bevredigingsmogelijkheden. Het is een continu proces evenals waarneming, namelijk een samenspel van kennen (= het onderkennen van bepaalde elementen in de natuurlijke omgeving; de zintuigen spelen daarbij een grote rol/Katteler, 1977), voelen (de gevoelsmatige benadering van de omgeving of een deel ervan/Katteler, 1975) en handelen (Van der Zanden, 1977).

Eén van de factoren, die de beleving van een bos mede bepalen zijn de omgevingsaspecten: afwisseling in kleur, vorm, enz. (Katteler, 1975). Het belang van afwisseling blijkt ook uit Helliwell (1982). SISWO (1979) noemt als factoren voor een hoge belevingswaarde: ruimtelijke openheid, groen met water en bos, monumentaliteit en differentiatie. De Jonge (1969) noemt afwisseling van veld en bos. Afwisseling draagt in grote

mate bij aan een hoge belevingswaarde. Deze afwisseling komt ook in de voorkeuren van "natuurgeoriënteerde" recreanten naar voren.

Voorkeuren

Voorkeur is de keuze van het één boven het ander (Koenen & Endepols, 1966).

In de westerse wereld, dus ook in Nederland, heeft men een voorkeur voor complexe patronen, die men op verschillende manieren kan uitleggen. Er moet wel zoveel structuur aanwezig zijn, dat het geheel geen rommelige indruk maakt.

De mobiele recreant heeft een voorkeur voor grote variatie in landschapsvormen, vegetatie en fauna. Mobile recreanten hebben een voorkeur voor gemengd bos qua hoogte en soortensamenstelling. Men heeft een voorkeur voor een terreintype dat openheid en beschutting combineert, bijvoorbeeld open vormen van bos met een niet al te dichte ondergroei (De Jonge, 1969).

Een aantrekkelijk bos zal dus vooral een bos zijn met afwisseling in kleur, boomsoorten, ruimtelijke openheid, structuur, vegetatie en dierenwereld. Dat bos moet tevens enige beschutting bieden.

De gewenste afwisseling kan behalve door recreatieve inrichting ook verkregen worden door afwisseling in (kap-)verjongingssystemen en afwisseling in boomsoorten keuze. (Dit maakt mijns inziens wel deel uit van de recreatieve inrichting van een terrein, maar het wordt er meestal niet toe gerekend).

De gewenste beschutting voor voorzieningen ten behoeve van stationaire recreatie als ligweiden of picknickplaatsen kan men onder andere verkrijgen door een uitkapsysteem te hanteren in het aan de zuid- en westkant aan het veld grenzende bos. Hierdoor wordt voor een continu bos gezorgd aan die kant, waar meestal de wind vandaan komt, en kan er geen tochtgat ontstaan. Met dit gegeven in het achterhoofd kan men verder verjongingssystemen afwisselen om een gestructureerde afwisseling te verkrijgen. Bij het kiezen van de verjongingssystemen en de plaats waar ze worden toegepast, kan worden uitgegaan van de houtproductiedoelstelling, standplaatsfactoren en de daarmee samenhangende boomsoortenkeuze.

Er zal nu een fictief voorbeeld worden beschreven van een willekeurig boscomplex, waarbij naast houtproductie ook natuurbehoud en recreatie in de doelstellingen zijn opgenomen.

In het te beheren boscomplex wordt de externe zonering afgestemd op de wensen van de beheerder en dus de beheersdoelen en -doelstellingen. Door deze externe zonering wordt bepaald, hoe makkelijk het bos te bereiken is en waar men het bos kan ingaan. De ontsluitingspunten (ingangen) worden daar gekozen,

waar de bodemvegetatie relatief betredingstolerant is.

De interne zonering zal aansluiten op de externe zonering. Bij deze zonering wordt uitgegaan van de drie genoemde hoofddoelstellingen (houtproductie, natuurbeheer en -behoud en openluchtrecreatie). Van de rand naar het "centrum" moet de natuurbehoudsbetekenis gaan toenemen en de houtproductie en recreatieve betekenis gaan afnemen. Het "centrum" is dat deel van het bos, dat voor natuurbehoud het meest interessant is. Dit hoeft dus niet het midden van het bos te zijn. Het is ook niet direct naast een ontsluitingspunt gelegen.

Vanuit de ontsluitingspunten (die punten, waar de externe zonering aansluit op de interne zonering) begint de zone van intensieve recreatie. Dit hoeft niet een aanééngesloten zone te zijn, maar ze kan als lobben in het bos liggen. In deze zone zijn voorzieningen van stationaire recreatie en voor intensieve mobiele recreatie gelegen. Het padennet is hier het dichtst. Verder kunnen er parkeerplaatsen, speel- en ligweiden, picknickplaatsen, korte wandelroutes, bezoekerscentrum, enz. in gelegen zijn. In deze zone wordt voornamelijk vlakke gewijze verjonging toegepast, met naar het "centrum" toe een afname in de grootte van de vlakten. Deze verjonging kan gebeuren door kaalslag, coulissenkap, verjonging onder overstaanders en zoomkap of randstelling; al naar gelang de eisen van de boomsoorten, die worden gebruikt. Indien mogelijk is het met het oog op de variatie gewenst om verschillende van deze verjongingssystemen naast elkaar toe te passen, evenals het gebruik van meerdere boomtypen (naald- en loofbomen).

In het bos wordt aan de zuid- en westkant voorzieningen voor stationaire recreatie uitkap toegepast. Dit om voor een blijvende beschutting te zorgen. De velden voor stationaire vormen van recreatie geeft men een grillige vorm. Dat komt zowel de recreatieve belevingswaarde (privacy) als het natuurbehoudsbelang (meer bosrand, dit is gunstig voor bepaalde vogelsoorten) ten goede.

De volgende meer naar binnen gelegen zone, is niet meer bedoeld voor "massa" recreatie. Eén van de weinige voorzieningen hierin is een padenstelsel, dat naar het "centrum" toe wijdmaziger wordt. Hier en daar kan langs een pad een bankje met prullenbak staan. Ook mag hier eventueel een wildkansel staan, die beperkt, bijvoorbeeld onder begeleiding, toegankelijk is. Door deze zone lopen nog de lange wandelroutes. Er kan wat betreft de verjongingssystemen gedacht worden aan een overgang van vlaktegewijze verjonging naar een groepsgewijze. Naar het "centrum" toe nemen de groepen af in grootte. Er wordt dus gewerkt aan een geleidelijke overgang naar een meer "natuurlijke" situatie.

In de nu volgende zone zal nog slechts een enkel

pad liggen. Deze zijn, indien de omstandigheden het eisen, alleen toegankelijk voor kaarthouders, of ze worden slechts gebruikt voor excursies. In deze zone gaat de groepsgewijze verjonging over in een uitkapsysteem.

In het "centrum" van het bos wordt absoluut niets gedaan. Hier komt de natuurbehouds betekenis van het bos volledig tot ontwikkeling, in de meest zuivere betekenis van het woord.

Op de hierboven beschreven wijze wordt voldaan aan de drie hoofddoelstellingen houtproductie, natuurbehoud en openluchtrecreatie. De houtproductie wordt daarin tevens gebruikt om de recreatieve zonerings, die met de ontsluiting en recreatieve inrichting van het bos wordt aangebracht te accentueren. De recreant krijgt daardoor een afwisseling in kleur, vorm en bosstructuur. De structuur bestaat uit een opbouw van kapsystemen, die tevens een afspiegeling kunnen geven van een deel van een successiecyclus. De verkregen structuur kan door de recreanten begrepen worden, door de overzichtelijke opbouw. Tevens wordt op deze

II Inrichting aan de hand van de aard van het terrein

Bij deze methode draait het probleem van inrichting en het nemen van maatregelen om de duidelijkheid in uitwerking en formulering van de beheersdoelstellingen en de daarvoor noodzakelijke kennis.

Hiervan uitgaande kan de (inrichtings)planning er schematisch als volgt uitzien.

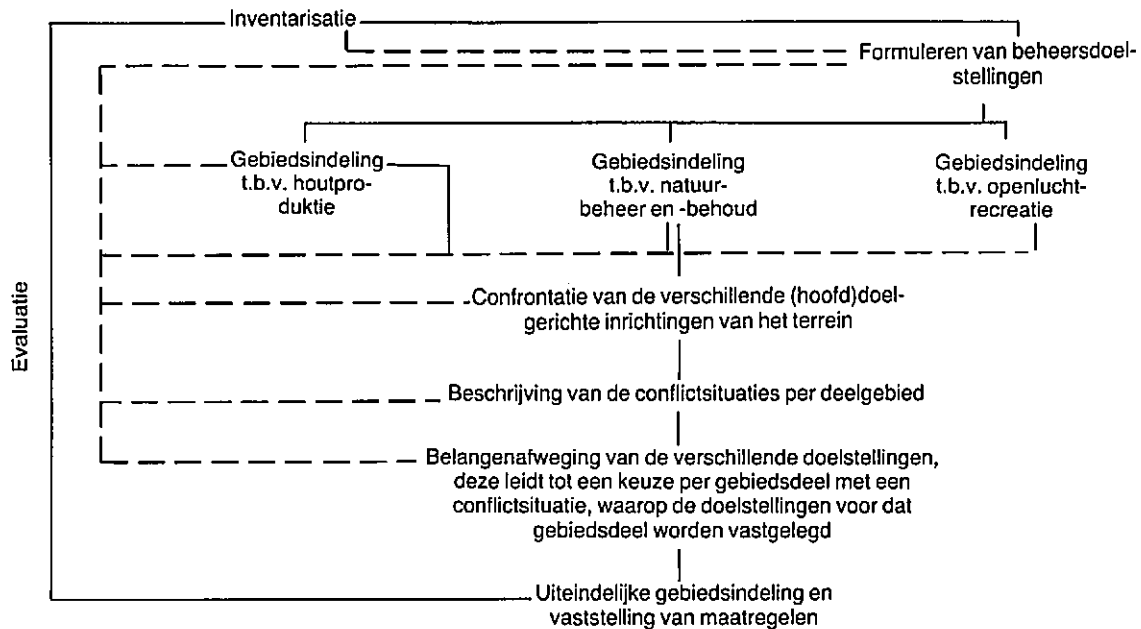
De afzonderlijke stappen van het schema komen achtereenvolgend aan de orde.

Inventarisatie

De inventarisatie bestaat uit het verzamelen van alle (relevante) kenmerken en eigenschappen betreffende het terrein. Dus een terrein inventarisatie en inventarisatie van overige relevante zaken. Deze gegevens worden beschreven en in kaart gebracht.

De inventarisatie kan onder andere de volgende onderdelen bevatten:

Planningsschema:

wijze voldaan aan de verschillende wensen van de recreanten qua activiteiten. Voor natuurbehoud wordt op deze wijze een variatie aan milieus verkregen, waarin verschillende levensgemeenschappen zich kunnen ontwikkelen.

Afhankelijk van de situatie en de beheersdoelen en -doelstellingen kan een opbouw als in dit voorbeeld beschreven in zijn geheel of gedeeltelijk worden toegepast in de Nederlandse bossen.

- De doelstellingen, die op een hoger niveau binnen de beherende instantie met betrekking tot terreinbeheer zijn gesteld. Dit kunnen bijvoorbeeld de bostypen in de (te ontwikkelen) regionale bosplannen zijn.
- Onderzoek naar de wensen van de regionale bevolking (potentiële bezoekers) betreffende het terrein. Dit onderzoek wordt ook verricht bij de eventuele bezoekers.
- De vegetatiekenmerken worden op een kaart met

vegetatietypen in kaart gebracht. De erbij behorende oppervlakten worden tevens genoteerd.

- Bodemkenmerken in kaart brengen naar bodemtype en oppervlakten.
- De zoölogische kenmerken leveren een kaart met de verspreiding van de verschillende diersoorten, die in het gebied voorkomen. Tevens worden hun aantallen genoteerd.
- De soorten recreatieve voorzieningen, hun aantallen, oppervlakten, verzorgingsstaat en plaatsing.
- Herkomst, aard, verspreiding, activiteiten en aantallen van de recreanten.
- Kenmerken betreffende de waterhuishouding in het terrein en het gebied er omheen, dat daar invloed op uitoefent.

Formulering van de doelstellingen

Met het verkrijgen van de inventarisatiegegevens en de eventuele evaluatie van de voorgaande periode kan men beginnen met het bepalen en uitwerken van de beheersdoelstellingen. Deze doelstellingen zijn van toepassing voor het gehele terrein en worden daarop toegespitst. De doelstellingen moeten zo duidelijk mogelijk (operationeel) worden geformuleerd. Tevens worden aan de doelstellingen prioriteiten toegekend. Deze prioriteiten hebben betrekking op het terrein als geheel.

Bij de uitwerking en formulering van de beheersdoelstellingen zal blijken of en welke informatie ontbreekt. De eventueel onbekende informatie zal dan alsnog door hierop gerichte inventarisatie en indien noodzakelijk onderzoek (experimenten) worden geleverd. Op deze wijze wordt het bosdoeltype vastgesteld (Bosdoeltype = een beschrijving van een op lange termijn te realiseren bossysteem aan de hand van die kenmerken, die voor het maken van een lange termijn keuze van belang zijn/KNBV 1983).

Vanuit de beheersdoelstellingen en de daarbij behorende prioriteiten en de inventarisatiegegevens wordt de inrichting van het terrein bepaald.

Inrichting

Vanuit de doelstelling en de inventarisatiegegevens wordt een inrichtingsplan opgesteld per hoofddoelstelling (betekenis) (houtproductie, natuurbehoud en -beheer en openluchtrecreatie), die blijkens de beheersdoelstellingen aan het terrein officieel zijn toegekend. Bij de inrichtingsplanning per (hoofd)betekenis wordt er van uitgegaan, dat die betekenis de enige is voor het hele terrein. In zo'n plan wordt de gebiedsindeling op kaart weergegeven, met het inrichtingsplan voorzien van een toelichting in de vorm van geschreven bijlagen (eventueel per deelgebied).

Uitgaande van de drie hoofdbetekeningen houtproductie, openluchtrecreatie en natuurbehoud en -beheer, levert dit drie hoofddoel-specifieke inrichtingsplannen. (Men moet hier waken voor polarisatie, bij de verdere inrichtingsplannen).

Voor de houtproductie betekent dit, dat het gebied wordt ingedeeld naar hoofd houtsoorten met de daarbij te verwachten boniteiten. Hierbij wordt uitgegaan van de groeiplaatskenmerken en ontwikkelingen op de houtmarkt. Daarbij zijn vooral de toekomst verwachtingen van de houtmarkt van belang.

Bij deze indeling wordt de meest ideaal geachte ontsluiting met het oog op de houtoogst aangegeven. Het geheel levert dus een kaart, waarop de boomsoorten (boomtypen) staan aangegeven met de te verwachten boniteiten en oppervlakten en de bijbehorende ontsluiting. Per boomsoort (-type) is in een bijlage de bosverzorging, houtoogst- en verjongingsmethode beschreven.

Wat betreft natuurbehoud levert dit een indeling op naar kenmerken, die van natuurbehoudsoogpunt interessant geacht worden. Per gebiedsdeel wordt aangegeven wat het belangwekkende ervan is, of kan worden. Dit kunnen bijvoorbeeld zijn: bepaalde bijzondere planten- en/of diersoorten, één of meerdere vegetatietypen, bepaalde vegetaties met de erbij horende dierenwereld enz. Dit alles wordt zo duidelijk mogelijk in kaart gebracht en beschreven in de bijlagen (per deelgebied). In de bijlagen is dus beschreven, wat het bijzondere van het betreffende gebiedsdeel is, welke maatregelen noodzakelijk zijn om dat bijzondere in stand te houden en de middelen die daarvoor gebruikt kunnen worden. Tevens moet de relatie van één deel met een ander deel of terrein van derden worden aangegeven.

Voor de openluchtrecreatie wordt aangegeven, welke gebiedsdelen voor de verschillende recreatieve activiteiten aantrekkelijk worden geacht. Per activiteit wordt het aantal te verwachten gebruikers bepaald of geschat. Per gebiedsdeel probeert men de aantrekkelijke kanten aan te geven. Dit kunnen bijvoorbeeld zijn: vegetatietype, kans om wild te zien, een mooi landschap, enz. Aan de hand van wensen van recreanten en terreingegevens wordt een gebiedsindeling gemaakt met de erbij behorende ontsluiting. Conflicterende recreatie-activiteiten probeert men daarbij ruimtelijk en/of in tijd te scheiden.

De op de hierboven omschreven wijze verkregen (inrichtings-)plannen zijn eigenlijk ruimtelijke vertalingen van de hoofddoelstellingen, die voor het terrein van toepassing zijn.

De verschillende ruimtelijke indelingen worden met elkaar vergeleken. Dit gebeurt onder andere door de bij de plannen behorende kaarten "over elkaar te leggen". Op deze wijze wordt zichtbaar gemaakt in welke

gebiedsdelen problemen optreden (meer dan één hoge prioriteit). Per probleem-gebiedsdeel moet bekeken worden wat het probleem is, welke kennis aanwezig is over het probleem en welke kennis nog ontbreekt. Aan de hand van de analyse van de informatie, het probleem van elk deelgebied, de doelstellingen en hun prioriteiten, die voor het gehele gebied gelden, zal voor het gebiedsdeel een rangorde van de doelstellingen worden opgesteld. Hiervoor moet dus steeds naar de indeling van het gehele gebied gekeken worden. Vanuit de belangrijkste doelstelling voor het betrokken gebiedsdeel kan men normen opstellen voor de mate van effecten, die het gevolg zijn van minder belangrijke doelstellingen aldaar. De prioriteiten van de doelstellingen in de gebiedsdelen waar zich conflicten voordoen, zullen steeds verschillend zijn, om de conflicten op te lossen. Voor het hele terrein moet de mate waarin de verschillende hoofddoelstellingen verwezenlijkt worden overeenstemmen met de prioriteiten van die doelstellingen, die er voor het gehele terrein aan zijn toegekend. Dit geheel schept de voorwaarden, waarmee met de creatieve planning rekening gehouden moet worden.

Op deze wijze komt men per terreingedeelte tot een planning van het beheer. Uit de gestelde grenzen aan effecten van bepaalde vormen van terreingebruik kunnen maatregelen worden afgeleid, opdat de effecten van die vormen van terreingebruik binnen de gestelde normen blijven. Door per gebiedsdeel duidelijk aan te geven wanneer bepaalde effecten schadelijk, van geen belang, dan wel gunstig geacht worden, kan men op doorzichtige wijze afleiden welke maatregelen noodzakelijk zijn en waarom.

Uit de voorgaande belangenafweging (analyse) per deelgebied wordt de uiteindelijke gebiedsindeling bepaald, door aan elk deelgebied het bijbehorende bosgebruikstype toe te kennen. Tevens wordt per gebiedsdeel aangegeven, welke maatregelen noodzakelijk zijn, om dat bosgebruikstype tot stand te brengen. (Bosgebruikstype geeft aan wat men wil bereiken en op welke wijze. Het wordt beschreven door een "product" en de methode en middelen waarmee dit gerealiseerd wordt (Lammerts van Bueren, 1983).

Deze vorm van inrichtingsplanning leidt tot een vlekkenpatroon, waarbij de verschillende hoofddoelstellingen in verschillende mate per gebiedsdeel worden verwezenlijkt.

Evaluatie

De evaluatie moet aantonen of het inrichtingsplan voldoet, dan wel bijstelling behoort. Is bijstelling noodzakelijk, dan kan de cyclus geheel of gedeeltelijk opnieuw worden doorlopen. Er is sprake van een continu

planningsproces. Zo kan de inrichting steeds worden aangepast aan veranderingen in de situatie.

III Slot

Beide hierboven beschreven methodes hebben nadelen. Bij het principe van recreatieve zonering kan onvoldoende worden uitgegaan van de terreinomstandigheden. De externe zonering bepaalt op welke plaatsen intensieve vormen van recreatief terreingebruik zullen optreden. Het tweede principe (inrichting aan de hand van de aard van het terrein) heeft het risico in zich, dat het terrein één grote overgangszone wordt, doordat conflicterende hoofddoelstellingen te vaak ruimtelijk naast elkaar gelegen zijn.

Het beste lijkt mij een combinatie van de beide methoden. Daarbij wordt uitgegaan van de tweede methode (inrichting aan de hand van de aard van het terrein). Bij de uiteindelijke indeling probeert men zones te laten ontstaan, zoals die in de eerste methode (principe van recreatieve zonering) beschreven zijn. Ook hier kan men weer gebruik maken van verschillende verjongingssystemen en boomsoortenkeuze, om de zonering te accentueren. Het accent komt meer op methode één te liggen voor jonge en nieuwe aan te leggen terreinen. In oude gebieden, waar al veel vast ligt, zal het accent vooral op methode twee komen te liggen.

Op deze wijze worden zowel inrichting als beheer afgestemd op standplaatsmogelijkheden, waarbij toch een samenhangend geheel verkregen wordt. De geplande inrichting zal dan ook beheer technisch te verwezenlijken zijn. Doordat de doelstellingen (per deelgebied) goed uitgewerkt worden, is het mogelijk, het publiek op overtuigende wijze het waarom van noodzakelijke maatregelen te laten zien. Hierdoor wordt de kans vergroot, dat men zich aan de regels houdt. In deze planningsmethode kan men vertegenwoordigers van verschillende belangengroepen "horen".

Literatuur

- I:
- Helliwell, D. R. 1982. Options in forestry. Packard, Chichester, West Sussex.
- Jonge, D. de. 1969. Het bos als recreatiegebied: uitkomsten van gedragsstudies. Nederlands Bosbouw tijdschrift 41 (6): 162-167.
- Katteler, H. A. & J. A. Kropman. 1975. De recreatieve functie van het bos, gebruik en beleving van het bos door de recreant. (voorstudie) Nijmegen.
- Katteler, H. A. & J. A. Kropman. 1977. Voorkeur voor intensieve en extensieve openluchtrecreatie. Nijmegen.
- Koenen, J. W. & J. Endepols (1966). Verklarend woordenboek der Nederlandse taal. Zesentwintigste druk. Wolters-Noordhoff, Groningen.

- Kruft, J. P. & W. F. A. M. van Sambeek. 1982. Boswaardering en bosbeheer (studentenscriptie). Wageningen, afd. Boshuishoudkunde LH.
- Linden, J. W. van der. 1980. Zonering en voorlichting in het kader van Openluchtrecreatie en natuurbehoud. *Recreatie* (5): 106-111.
- SISWO. 1979. Milieubeleving: verslag van een studiedag op 19 januari 1979. Werkgemeenschap sociaal-wetenschappelijk milieu onderzoek.
- Zanden, T. van der. 1977. De recreatieve functie van het landschap (studentenscriptie). Wageningen, afd. Recreatie-sociologie LH.
- II:
- Filius, A. M. 1984. Beslissingen bij aanleg en beheer van bos - een analyse vanuit financieel gezichtspunt. Landbouwhogeschool Vakgroep Boshuishoudkunde, Wageningen.
- Hertog, B. den. 1985. Effecten van openluchtrecreatie op "droge terreinen". Landbouwhogeschool Vakgroep Boshuishoudkunde, Wageningen.
- KNBV. 1983. Planning met behulp van bosdoeltypen. *Nederlands Bosbouw tijdschrift* 55 (11/12): 398-400.
- Lammerts van Bueren, E. M. 1983. Een landevaluatie benadering toegepast op bossen. *Nederlands Bosbouw tijdschrift* 55 (1): 14-22.
- Miegroet, M. van. 1982. Bosbedrijfsvoering en veelzijdig bosgebruik. *Nederlands Bosbouw tijdschrift* 54 (3/4): 51-64.
- Raaymakers, P. A. & J. Bokdam. 1984. Beheersplanning voor natuurreservaten. *Nederlands Bosbouw tijdschrift* 56 (9/10): 240-246.
- Rivière, A. C. la. 1978. De beheersplanning in Nederland. *Nederlands Bosbouw tijdschrift* 50 (7/8): 194-206.
- Weber, T. 1984. *Waldwirtschaftung und Naturschutz. Der Forst und Holzwirt* (22): 531-534.
- Wood, J. B. 1983. Management plans. Conservation in perspective. Edited by Warren, A. & Goldsmith, F. B.: 247-266.

GEVRAAGD:

Grote en kleine partijen

- ★ POPULIEREN
- ★ BEUKEN
- ★ EIKEN en
- ★ DENNEN RONDHOUT

Fa. Gebr. van Vilsteren

houtverwerkende industrie, Postbus 296,
8000 AG Zwolle, tel. 05200-13364.

ton van den oever bv
boomkwekerijen

Bosplantsoen Bomen

Zowel van Drentse dalgronden als van
Brabantse zandgronden.

Franco levering door het gehele land!

ton van den oever bv

Postbus 15 - 5076 ZG Haaren
Tel. 04117-1771 - Telex 50961 Tobo

ton van den oever bv

Europaweg 18-20 - 7742 PN Coevorden
Tel. 05240-17280 - Telex 50961 Tobo

WEBO- KWEKERIJEN B.V.

biedt in uitgebreid assortiment

BOSPLANTSOEN LAANBOMEN

zowel LOOF- als NAALDHOUT
in alle afmetingen aan

•
Vraag offerte en bezoek
vrijblijvend onze uitgestrekte
kwekerijen

Wernhoutseweg 121 - Postbus 75
4880 AB Zundert - Tel. 01696-4255*
Telex: 54807